

Stilstaand water

Stilstaand water

J. W. Jansen

Andere titels van J. W. Jansen zijn:

AANGENAAM GEVOELLOOS (2013)

VALLEN EN HELPEN OPSTAAN (2016)

MISSCHIEN VOLGENDE KEER (2018)

J. W. JANSEN / Stilstaand water

1^e druk

Amsterdam, 2020

Coverontwerp: J. W. Jansen

ISBN: 9789463985291

© J. W. Jansen

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en / of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Voor mijn vismaat

Laat mij maar leven aan de oevers van een meer,
Of rivier, om daar in een vissershut te leven,
Waar mijn pen zachtjes wegglijdt keer op keer,
Waar allerlei vissen mij plezier en vreugde geven,
Terwijl anderen verlangen naar verachtelijk bezit of ernaar streven,
Met kwade overvloed te verdoen hun kostbare tijd,
Aan wijn en erger, aan wrede krijg, of aan wellustigheid.

Izaak Walton, *de volleerde hengelaar*

1.

Niet eens zo heel lang geleden kon je op dit tijdstip van de dag geen zitplaats meer bemachtigen in de bus. Nu opende de buschauffeur iedere halte hoopvol zijn deuren, maar hoelang hij ook wachtte, niemand stapte ooit nog in. Toch hield hij vertrouwen, want het leven kende afwisselend periodes van voorspoed en van rampspoed. Dat was al zo sinds het begin der tijden, maar wat niet bij de buschauffeur doordrong, bewust of onbewust, was dat de cyclus van het leven haar einde bereikt had en bezig was uit te doven.

De buschauffeur zette zijn voertuig stil voor de ingang van het wegrestaurant. 'Tijd voor een sanitaire stop en een goed bak koffie,' riep hij uit gewoonte over zijn schouder de lege bus in. 'Over twintig minuten gaat de reis verder.' Aan de voor- en aan de achterzijde klaptten de deuren luid krijsend open en de warmte uit de bus verdween als mist de stervende wereld in. Met zijn jas tot boven dichtgeritst ging hij het restaurant binnen. Op de serveerster na, was het restaurant leeg. Ze lachte naar hem toen hij op haar af kwam lopen en voor haar op een kruk ging zitten. Hij was een vaste klant, haar enige klant sinds dit alles was begonnen en zoals iedere dag praatten ze over de dagelijkse beslommeringen die vroeger al weinig van belang waren, maar nu nog minder.

'Het is rustig vandaag op de weg,' zei de buschauffeur dan. 'Een maand of twee geleden zat ik nog vol, honderdvijftig zitplaatsen en zeker veertig staande passagiers. Nee, dat was niets hoor.'

‘Een maand of twee?’ reageerde de serveerster verbaasd. ‘Ik zou zweren dat het langer geleden was.’

‘Nou ja, waarschijnlijk iets langer. Hoe het ook zij, een wat rustigere periode om de batterij op te laden stel ik zeer op prijs. Dus mij zal je niet horen klagen.’

De daaropvolgende stilte werd doorbroken door het monotone gegil van de fluitketel. De serveerster goot het kokende water in een mok met oploskoffie en zette die al roerend voor hem neer. De buschauffeur warmde er zijn handen aan.

Buiten het wegrestaurant liep een man richting de bus. Hij dacht dat het slechts een overblijfsel was uit vergane tijden, maar toen hij met zijn hand over de motorkap ging voelde hij iets wat hij al tijden niet gevoeld had, warmte. Hij hield zijn lichaam dicht tegen de bus aan om er maar zo veel mogelijk warmte aan te onttrekken, totdat het getik van de motor aangaf dat het laatste beetje warmte aan het verdwijnen was. Hij keek naar het wegrestaurant, een restaurant zoals hij er al zo veel had gezien tijdens zijn tocht. Het was vervallen, maar wat niet tegenwoordig. Hij leunde tegen de bus en hoopte dat de buschauffeur snel zou komen. Om de kou te kunnen weerstaan, nam hij een slok uit de fles whisky die hij kilometers geleden in een verlaten boodschappentas langs de weg gevonden had. Hij wachtte behoedzaam af, want de tijd van zomaar ergens binnenstappen was niet meer.

Boven de bar hing een klok waar de wijzers al geruime tijd niet bewogen hadden.

‘Volgende keer neem ik batterijen mee,’ zei de buschauffeur en glimlachte naar de serveerster.

‘Waarom blijf je niet?’

‘De twintig minuten zijn voorbij. Ik moet verder.’ De buschauffeur betaalde voor zijn koffie en zei gedag.

‘Kom je snel weer?’

Hij bleef in de deuropening staan. ‘Dat ligt er aan hoe druk het op de weg is. Morgen kan alles zo maar anders zijn.’

‘Je laat de kou binnen. D’r in of d’r uit,’ zei ze als een doorgewinterde serveerster.

‘Tot kijk,’ zei hij en liep naar buiten. Achter hem deed de serveerster de deur op slot. Hij ritste zijn jas opnieuw dicht en deed zijn kraag omhoog. Condens, veroorzaakt door zijn ademhaling, vergezelde hem richting de bus.

‘Mag ik een eindje met je meerijden, beste kerel?’ vroeg de man die buiten had staan wachten.

De buschauffeur zag nu pas dat er een man tegen zijn bus aanstond. ‘Natuurlijk meneer, daar ben ik voor. Als u vast naar binnen gaat dan doe ik de deuren dicht en de motor vast aan, zodat het wat behaaglijker wordt binnen.’

Een vriendelijk licht ging aan en de motor begon zachtjes te brommen. ‘Zo,’ zei de buschauffeur. ‘Ik voel het al wat warmer worden. Voor we verder gaan, eerst de financiële afhandeling. Een enkeltje voor 3 en een retourtje voor 5 euro. Beide zijn de gehele dag geldig.’

De man keek de buschauffeur verbaasd aan: ‘Wat bedoel je?’

‘Dit is een regio bus, de overheid heeft deze dienst in het leven geroepen om inwoners uit deze regio van de ene naar de andere stad en heen en weer te vervoeren. Voor een billijke prijs al zeg ik het zelf.’

‘Zelfs nu nog?’

‘Juist nu nog. Het weer is er niet op vooruit gegaan de afgelopen tijd, dus wat is er beter dan op het gemak in de bus te zitten die u naar uw bestemming brengt.’

‘Maar, volgens mij ben je de enige. Ik ben al een tijdje onderweg en het aantal mensen dat ik tegengekomen ben is op twee miezerige vingers te tellen en die waren echt niet van plan om de bus te nemen.’

‘Ja,’ zei de buschauffeur. ‘Daar kan ik niets aan doen. Zo erg als nu heb ik het in dertig jaar dat ik op de bus zit niet meegemaakt, maar het zal vast verbeteren. Als eerst maar eens de kou wordt verdreven. Dan komen de mensen wel terug.’

‘We zullen deze kou vast wel ergens aan verdiend hebben. Krijg je nog wel salaris van de overheid?’

‘Nee, al een tijdje niet, maar dat zal binnenkort wel komen.’

‘Hoe is het toch godvergeten mogelijk dat iemand die iedere dag door een schreeuwende wekker wakker gemaakt wordt en dan gedwongen wordt om geld te verdienen voor een baas die hij nooit ziet, daar dankbaar voor is?’

‘Ja, wat kan ik zeggen,’ zei de buschauffeur wat ongemakkelijk.

‘Ik heb geen geld,’ zei de man.

De buschauffeur wist zich even geen raad. Geen geld is geen kaartje en geen kaartje is geen busreis, zo was het altijd al geweest en zo zou het altijd zijn. Toch twijfelde hij. De reis was lang en hij had al heel lang geen aanspraak meer gehad tijdens het rijden. Hij keek naar het wegrestaurant om te zien of iemand richting de bus keek. Vervolgens drukte hij de man vluchtig een muntje in zijn handen. ‘Ga naar buiten en doorzoek opzichtig in je jas naar het geld voor het kaartje. Zodra je het gevonden hebt kom je binnen, geef je mij de munt terug en neem je plaats.’

‘Bedankt, maat,’ zei de man. ‘Ik loop godverdomme op mijn laatste benen.’

De buschauffeur keek naar zijn enige passagier toen deze opnieuw binnenkwam, betaalde en op de zitplaats schuin achter hem plaatsnam. De man was volledig in het nieuw gestoken, nieuw, maar goedkoop. Hij droeg een grijs pak dat net iets te groot was, schoenen van nep leer en een ongevoerde jas die zeer zeker niet voldoende bescherming bood tegen de kou. De man was lang en mager, vast niet ouder dan halverwege de twintig. Hij had een ingevallen gezicht met donkere kringen onder zijn nog donkerdere ogen die wantrouwend de wereld in keken.

‘Heb je het niet verschrikkelijk koud in die jas?’

‘Ja, maar je moet het doen met wat het leven je geeft. Soms is dat een dikke winterjas, maar veel vaker is dat een fles whisky.’

De buschauffeur draaide de bus de weg op richting de volgende tussenstop. ‘Moet je ver?’

‘In dit weer is alles ver,’ zei de man. ‘Ik had het kunnen lopen als er nog iets van leven was, maar niet in deze vreselijke stilte en kou. Mij niet gezien.’

‘Waar moet je heen?’

‘Ik wil bij mijn familie zijn.’

‘Dat is mooi.’

‘Ze hebben een boerderij even buiten de volgende stad die je aandoet.’

De buschauffeur keek door zijn raam naar de velden die vroeger vol stonden met mais. ‘Mijn ouders waren ook boeren. Niets voor mij, ik wilde de weg op. Toch kan ik niet wachten tot het weer vol staat met mais en de tractors weer hun motoren laten brullen.’

‘Ze wonen in een boerderij,’ zei de man, ‘maar het zijn allesbehalve boeren.’ Hij zweeg even. ‘Ik heb al een tijd niets van ze gehoord. Ik hoop dat het goed met ze gaat.’

‘Dat zal vast,’ zei de buschauffeur.

‘Echt een hele lange tijd.’ De man keek aandachtig naar de buschauffeur die de bus behendig over de weg liet gaan. ‘Ik heet Buk, Buk Munius.’ Zijn donkere ogen observeerden elke beweging van de buschauffeur. ‘Heb je wel eens van mij gehoord?’

‘Je hoort wel eens wat van passagiers. Maar verder gaat het mij niets aan.’

‘Goed,’ zei Buk. ‘Ik wil alleen maar naar mijn familie toe, verder niets.’ Hij zweeg en keek via het raam naar het troosteloze landschap dat aan hem voorbij raasde. De buschauffeur zweeg met hem mee om het gesprek dat had plaatsgevonden af te sluiten en te vergeten.

Een paar stille kilometers verder keek de buschauffeur vluchtig Buk zijn kant uit om aan zijn gezicht te zien of het gesprek kon worden hervat. Buk zag het en besloot de fles whisky uit zijn jaszak tevoorschijn te halen en als universeel vriendschapsgebaar een slok aan te bieden.

‘Nee, dank je. Ik heb al jaren geen druppel meer gedronken.’

‘Ach,’ zei Buk plagend. ‘Een slok kan toch geen kwaad? Het is er het weer voor.’

‘Nee, dank je. Straks besluit een van mijn superieuren een alcoholtest onder de buschauffeurs te houden en dan krijg ik op staande voet ontslag. Maar gaat u gerust u gang.’ De buschauffeur verhoogde de snelheid van de bus.

De whisky maakte Buk niet spraakzamer. Hij kreeg daar de tijd niet voor, want de buschauffeur ging snel verder om een nieuwe

ongemakkelijke stilte te voorkomen. ‘Over drie maanden rij ik precies dertig jaar met de bus door deze regio. Dan vind ik het genoeg geweest en doe ik het toelatingsexamen om hoofdplanner van alle bussen in de regio te worden. Je moet proberen om vooruit te komen in het leven weet je wel.’

‘Soms is het voorkomen van achteruitgang al een hele prestatie,’ zei Buk die het laatste beetje whisky opdronk. ‘Waarom doe je zo je best. Heb je vrouw en kinderen?’

‘Nee meneer, die heb ik beide niet.’

‘Waarom interesseert het je dan?’

‘Dat hoort bij het leven. Je moet jezelf proberen te verbeteren.’

‘Misschien,’ zei Buk om het gesprek te laten doodbloeden. Hij sloeg zijn ogen neer en rustte met de zijkant van zijn hoofd tegen het raam. De buschauffeur draaide ongemakkelijk in zijn stoel en wachtte een verdere reactie van Buk af.

‘Wanneer had je door wie ik was?’

De buschauffeur probeerde stoïcijns voor zich uit te kijken. ‘Wat bedoel je?’

‘Je weet best wat ik bedoel. Ik hoorde het in je stem toen ik vroeg of ik mocht meerijden. Zag je het aan mijn armoedige kloffie?’

De buschauffeur bleef strak voor zich uitkijken en greep het stuur zo stevig vast dat zijn vingers wit werden en de aders op zijn hand opzwellen.

‘Laten we eerlijk tegen elkaar zijn,’ zei Buk. ‘Je weet maar al te goed waar ik vandaan kom.’

De buschauffeur bleef zwijgen.

‘Of niet soms,’ drong hij verder aan.

‘Ja, natuurlijk. Ik bedoel, volgens mij wel, maar wat gaat mij dat aan? Het maakt mij niets uit,’ zei hij gehaast. ‘Ik steek mijn neus niet waar die niet hoort. Passagiers mogen mij alles vertellen, maar alle woorden blijven achter in de bus.’ En toen angstiger. ‘Alsjeblieft meneer, doe mij niks.’

Buk lachte. ‘Je begrijpt het niet geloof ik. Het waren de kleren of niet?’ vroeg hij opnieuw, nu dwingender.

‘Ja,’ zei de buschauffeur zachtjes.

‘Je bent warm volk,’ zei Buk. ‘Want wie laat vandaag de dag nog iemand meerijden? En dan nog wel zo iemand als ik. De volgende halte moet ik er uit.’

De buschauffeur slaakte een zucht van verlichting.

‘Wil je weten wat ik op mijn kerfstok heb?’

De bus verminderde vaart, totdat deze stilstond op een kruispunt waar vroeger passagiers over konden stappen op een bus met een andere bestemming. De grote hoeveelheid zand en stof op de weg die niet behoorden tot de route van de buschauffeur verraadde dat er al heel lang niemand meer links of rechts afgeslagen was.

‘Moord,’ zei Buk, terwijl de buschauffeur de deuren opendeed. ‘Heb je spijt dat je mij meegenomen hebt?’

Hij keek angstig naar Buk. ‘Het maakt mij niets uit. Ik heb er toch niet naar gevraagd?’

‘Dat is zo. Je bent warm volk, maar dat had ik al eerder gezegd. Ik moest nog meer dan twintig jaar zitten, maar op een dag werd ik wakker en waren de bewakers weg en stonden de celdeuren open. Alle gevangenen blij natuurlijk, totdat ze buiten de gevangenispoort kwamen en in deze koude bende terecht kwamen. Er was niks meer en als er niks

meer is dan is zelfs de blijdschap van vervroegde vrijlating zo weg. Maar goed, dan maar eens kijken hoe het met mijn familie is.' Buk deed zijn jas aan en stapte de eerste tree af naar buiten, maar draaide zich toen terug om naar de buschauffeur. 'Voor ik het vergeet. Geef mij al het geld dat in dat mooie kistje van je zit en alles wat je in je zakken hebt.' De buschauffeur gaf al het geld dat hij bezat, zonder wat te zeggen, alsof het de gewoonste zaak van de wereld was. 'Het spijt me dat ik misbruik van je maak, maar ik weet niet in welke door God verlaten staat ik straks mijn familie aantref. Wat ik wel weet is dat hoe slecht de wereld er ook aan toe is, geld altijd van pas komt. Bedankt hiervoor, en bedankt dat ik mocht meerijden.'

'Het is mijn werk,' zei de buschauffeur gelaten. 'Een fijne dag, meneer Munius.'

Zo'n man in de wereld zoals zij nu is. Misschien is het meest humane wel om hem hiervan te verlossen, voordat hem echt kwaad zou overkomen, dacht Buk. Met het geld goed weggestopt in zijn broekzak vervolgde hij zijn weg over een zandpad dat naast de weg liep. De bus bleef achter bij het kruispunt.

2.

Het moet er vreemd uit hebben gezien voor Buk Munius. De laatste keer dat hij langs de boomgaarden naar zijn ouderlijk huis liep stond alles in bloei. Alles was groen en vruchtbaar, hij herinnerde het zich alsof het gisteren was. Toen was hij gestopt om het in zich op te nemen, de natuur, de warmte van de zon, de staalblauwe lucht, de eenzaamheid. Kortom, het leven, omdat hij besepte dat hij het een tijdlang zonder moest doen. Op een van de laatste mooie dagen van de Aarde was hij misschien wel de enige die zich dat realiseerde. Hij kon zich er echter niet toe zetten om afscheid te nemen van de veroorzaker van al het moois dat hij achter moest laten, de Rivier. Al het leven, alle schoonheid, al het goede werd veroorzaakt door de Rivier die meanderde door het beeldschone landschap. Buk verafschuwde de Rivier.

Nu was hij terug, maar leven deed niets meer. Voor hem lag een lege vlakte, waar nog geen onkruid groeide. De grond was bevroren en zat vol scheuren richting de diepte alsof het al jaren niet meer geregend had. Hier zou nooit meer iets groeien, niets leven. Links van de weg liep de rivier, maar deze was tot de bodem bevroren en opgegaan in het dode landschap. Wanhopig keek hij omhoog naar de lucht. De lucht was blauw en de zon had vrij spel, maar ondanks de tijd van het jaar was het stervenskoud. Die godvergeten ijskoude wind maakte het bijna ondragelijk om in de buitenlucht te lopen. Met zijn ongevoerde jas was het na een klein uurtje lopen niet meer uit te houden. Hij moest uit de wind, al was het maar voor even. In de verte zag hij iets dat het vlakke landschap onderbrak.

Hij dacht dat zijn ogen aangetast waren door de kou, maar toen hij dichterbij kwam ontdekte hij toch echt de overblijfselen van de schuur waar vroeger de uit de kluiten gewassen maaimachine stond die ervoor zorgde dat visplekken aan de Rivier toegankelijk bleven. Buk versnelde zijn pas richting de schuur, maar toen hij op slechts een paar meter afstand was zag hij dat hij niet de enige was die genoeg had van de snijdende wind. Een man zat met zijn rug tegen het vervallen muurtje en had zijn hoofd naar beneden gericht. Hij hoorde Buk niet aankomen. Toch begon hij te spreken, te zingen, luid en duidelijk alsof het aan iemand gericht was:

*"I went down to the river to watch the fish swam by,
But I got to the river so lonesome I wanted to die, oh Lord,
And then I jumped in the river, but the doggone river was dry,
She's long gone, and now i'm lonesome blue.
I had me a woman who couldn't be true,
She made me for my money and she made me blue,
She's long gone, and now i'm lonesome blue."*

Buk was zo dichtbij gekomen dat de man zijn voetstappen hoorde. Hij stopte met zingen om de man te bekijken die zo geruisloos op hem af was komen lopen.

‘Goedendag, maat,’ zei Buk die zijn linkerhand vriendschappelijk omhoog deed, maar tegelijkertijd zijn rechterhand vijandig gebald in zijn jaszak had verstoep. ‘Goh, wat is het ijszig koud. Mooie *newsboy cap* heb je op, die zal mij vast goed staan.’

De man keek hem onderzoekend aan. ‘Buk, Buk Munius ben jij het?’

‘Ja,’ zei hij enigszins verbaasd. ‘Zo lang als het duurt. Ik ben op weg naar huis.’

‘Herken je mij niet meer? Ik ben het Winn.’ Hij glimlachte. ‘Nee, dat weet je vast niet meer. We zaten bij elkaar in de klas en hebben samen gevist op de Rivier. Het is best lang geleden.’

Buk kneep met zijn ogen en groef diep in zijn geheugen. ‘Godverdomme, Winn Mattias?’ zei hij twijfelachtig.

‘Ja,’ zei Winn. ‘Dat je dat nog weet, mijn vriend.’

‘Jazeker, ik herinner je nog. Jij kon net iets harder rennen, waardoor ik altijd de pineut was als we weer eens wat geflikt hadden. Weet je nog dat we de steentjes tegen het raam van de bakker aan het gooien waren en dat er per ongeluk een op de nieuwe auto van de dominee terecht kwam? En dat hij met een kaasbroodje in zijn mond de bakker uit kwam stormen en alle vloeken die de Heer vast niet op prijs stelde eruit gooide? Jij was al lang en breed thuis toen ik in de sloot hierachter een keer of acht langdurig door de dominee gedoopt werd.’

Winn lachte. ‘Dat klopt niet. Volgens mij was het zo dat jij genoeg had van de kleine steentjes die steeds terugkaatsten op het raam en dat je daarom een stoeptegels uit de straat trok. Helaas voor jou was je niet sterk genoeg om deze tegen het raam te mikken. De hoogte was er, maar de afstand niet. Jouw pech was dat de dure sportwagen van de dominee precies voor de deur van de bakker geparkeerd stond. Ha, de dominee heeft zijn auto gelijk verkocht. Hij dacht zeker dat de klinker een teken van Onze Lieve Heer was.’ Winn haalde een fles whisky uit zijn rugzak. ‘Wil je een slok?’

Buk nam de fles aan. 'Nou ja, een voorproefje van de dood hoeft niet slecht te zijn.' Hij nam twee flinke slokken. 'Wat heb jij de afgelopen zeven jaar gedaan? Niet echt iets schokkends of wel?'

'Toen jij weg ging, bleef ik.' Winn ging rechtop zitten met zijn rug tegen de muur. 'En toen alles naar de verdommenis ging, bleef ik ook.'

'Ik vertrok niet echt uit vrije wil zeven jaar geleden.'

'Niet? Ik dacht dat je een betere betrekking ergens anders had gevonden.'

Buk keek hem wantrouwend aan. 'Ik dacht dat we gewoon vriendelijk met elkaar herinneringen aan het ophalen waren. Wil je nu werkelijk zeggen dat je niet weet wat er zeven jaar geleden met mij gebeurd is? Het heeft in alle kranten gestaan.'

'Nee, eerlijk waar niet. Wat is er dan met je gebeurd?'

Goed,' zei Buk. 'Nu we het er toch over hebben kan ik het je net zo goed vertellen.' Hij dronk de fles whisky van Winn tot de laatste druppel leeg en gooide deze stuk tegen de muur. 'Ik heb zeven jaar in de bak gezeten en ik moest heel wat jaartjes extra.'

Winn keek naar Buk, maar hij zei verder niets.

'Herinner jij je het oogstfeest van zeven jaar geleden? Toen heb ik iemand doodgeslagen. Ik kan mij niet voorstellen dat je dat niet weet.'

'Maar, dat is vreselijk.'

'Ja, maar het is gebeurd en er valt niets meer aan te doen.'

'Maar waren er geen verzachtende omstandigheden?' vroeg Winn.

'Ach, ik had de schijn tegen. Iets met weinig berouw tonen of zo.'

'Ik wist het echt niet.' Verontschuldigde Winn zich. 'Maar nu begrijp ik waarom er nooit over je spraken werd op de boerderij. Het moet je ouders te veel pijn gedaan hebben.'

‘Pijn? Mijn ma was bij de hoorzitting, maar na mijn veroordeling heb ik haar nooit meer gezien. En je kent mijn pa, die is met geen honkbalknuppel bij zijn geliefkoosde Rivier weg te slaan.’

‘Verdriet, maar vooral liefde kan zich op verschillende manieren uiten. Je ouders gingen er op deze manier mee om. Of het een goede of slechte manier is moet je zelf bepalen, maar ze dachten aan je.’

‘O, zeker. Ma stuurde een jaar of zes geleden een kaart met de Kerst en oma stuurde een paar jaar later een kaart voor mijn verjaardag. Alle gevangenen in touw toen zij die kaart met daarop twee beertjes en een hartje zagen. Toen de cipier oplas wat mijn lieve, oude omaatje opgeschreven had nam mijn populariteit niet bepaald toe.’

‘Wat stond er dan?’

‘Het was een versje.’

“Gefeliciteerd, onze lieve schat,
Opa en oma zijn jou nog lang niet zat,
Dat wij jou niet meer zien doet ons erg zeer,
Dus, kom snel langs, want zo lang leven we niet meer.”

‘Opa en oma weten volgens mij niet eens wat ik gedaan heb. Ma heeft hen verteld dat ik visserijkunde ging studeren in de grote stad. Ze wist toch dat beide al lang dood zouden zijn voor ik vrijgelaten zou worden, als ik ooit vrij zou komen.’

‘Niet alleen aan je grootouders,’ zei Winn.

‘Ja precies. Nou ja, het was een goed plan, ware het niet dat dit gebeurde.’

‘Maar hoe wisten je grootouders dan waar zij de brief naar toe moesten sturen?’

‘Dat wisten ze niet. Ma heeft de brief op de post gedaan. Ik herkende haar handschrift op de enveloppe.’

‘Wat zal je vreselijk eenzaam zijn geweest de afgelopen jaren.’

‘Als je wil weten of je geliefd bent bij familie en vrienden dan moet je een strafblad voor je verjaardag vragen. Maar ach, het ging best. Ik was niet eenzaam en had zeker geen medelijden met mijzelf. Kijk, je zit met een grote groep in hetzelfde schuitje. Daarbij zijn alle dagen hetzelfde. Je wordt als het ware geleefd door de routine, maar diezelfde routine zorgt er voor dat gevoelens voor welke vorm van initiatief je worden ontnomen. Begrijp je wat ik bedoel? Een paar dagen geleden waren de bewakers ineens verdwenen en stonden alle celdeuren open. Het vreemde was dat niemand zijn cel verliet, maar dat iedereen wachtte op de ochtendbel, zodat we konden gaan ontbijten. Het is dat er net een paar dagen daarvoor een groep nieuwe gevangenen binnengebracht was die nog bij machten waren om de gevangenispoort uit te lopen anders had ik daar nu nog met een vreselijke honger naar het plafond zitten staren.’

‘Een mens kan ergens snel aan wennen,’ zei Winn. ‘Zelfs aan waar wij nu mee te maken hebben.’

‘Soms, heel soms, zo ’s nachts in mijn cel leek het alsof ik de laatste man op Aarde was en eigenlijk voelde dat niet eens zo heel slecht.’

‘Hoelang had je nog moeten zitten?’

‘Over twintig jaar had ik in aanmerking gekomen voor vervroegde vrijlating, ware het niet dat ik dit verspeeld had door een akkefietje met een andere gevangene een paar weken geleden. Hij viel mij aan met een mes in de eetzaal. Gelukkig wist ik hem te overmeesteren en zijn mes af te

pakken. De zaak liep nog, maar mijn straf zou eerder verlengd worden dan verkort.'

Vol ongeloof keek Winn zijn kant uit. 'Maar dat is toch zelfverdediging?'

'De eerste steek in zijn buik wel, maar de daaropvolgende 12 steken in zijn hart niet meer.'

Winn slikte ongemakkelijk. 'Toch zal je wel wat goeds gedaan hebben anders hadden ze je celdeur wel dichtgelaten.'

Buk lachte. 'Alle Jezus ja, laten we het daar maar op houden.'

Het was al laat in de middag en de kou begon zelfs uit de wind ondraaglijk te worden. 'Ik ga maar eens verder,' zei Buk. 'Van op dezelfde plek blijven hangen is nooit iemand beter geworden.'

'Inderdaad,' zei Winn. 'Ik mis je familie.'

'Ga maar mee,' zei Buk en hij rukte Winn zijn pet van het hoofd en deed deze op. Winn zei er niets van.

Even aarzelden ze om opnieuw de ijzige wind te trotseren, maar beide wisten dat er niets anders op zat en liepen verder over de weg die zich voor hen uitstreckte. In een poging om de kou te weerstaan, probeerde Buk zich voor de geest te halen hoe hij jaren geleden het zandpad bewandelde met dezelfde zon aan de hemel. Aan de linkerkant van de weg stonden wilgen langs de Rivier, die bijna volledig bedekt was met waterlelies met daarop de meest prachtige bloemen in alle kleuren die je maar kon bedenken. En het was warm, bloedheet eigenlijk. Je wilde alles uittrekken, maar de zon zou korte metten met je maken als je dat deed dus probeerde je elk stukje huid zo goed mogelijk te bedekken. De lucht was droog en bij elke inademing rook je vis.

‘Er is niets meer van over,’ zei Winn. ‘Niet eens zo heel lang geleden kon je over de vis lopen. Daar hoef ik jou niets over te vertellen. Tot de Kou ons bereikte.’

‘Echt?’ vroeg Buk. ‘Vroeger waren er genoeg strenge winters en toen vingen we toch ook?’.

‘Ja, maar de Kou is van een andere orde. We merkten het eerst niet eens, maar jaar na jaar nam de gemiddelde temperatuur af en het aantal vissen dat gevangen werd ook. We vingen al een tijdje niets meer, maar we bleven het proberen. Tot we op een dag een wak aan het slaan waren en we op de bodem uitkwamen. Toen wisten we dat het geen zin meer had.’

‘Is er ooit iemand achter gekomen waarom het niet meer warm wordt?’

‘Dat zal vast wel, maar dat soort nieuws bereikt ons vissers toch niet. Wat maakt het ook uit? Het maakt het er niet warmer op.’

De weg liep moeizaam omhoog een heuvel op, totdat het bergaf ging.

‘We zijn er bijna,’ zei Winn opgelucht.

‘Gelukkig. Ik ben benieuwd wat we zullen aantreffen. Je weet hoe pa is. Vissen is zijn leven.’

‘Je pa is een geweldige vent,’ zei Winn. Ze zwoegden voort door de snijdende wind. ‘Ik weet nog dat ik bij hem kwam om te vragen of ik bij hem mocht komen werken op de Rivier. Iedere keer als ik wat wilde zeggen onderbrak hij mij. Hij wilde mijn handen zien. Hij bestudeerde ze alsof het een instructiehandleiding voor een van zijn hengels was, maar na een stilte van ettelijke minuten vroeg hij of ik er bezwaar tegen had dat mijn handen nooit meer zo zacht en vrouwelijk zouden zijn als dat zij toen waren.’ Winn

stond stil en zocht in zijn rugzak. 'Kijk, dit boek kreeg ik van hem.' Trots hield hij een paperback van de *Volleerde Hengelaar* geschreven door Izaak Walton in de lucht. 'De Bijbel voor iedere visser.'

'Opsodemieteren met dat boek. Mijn hele jeugd heb ik niets anders gehoord dan Walton vist zo, Walton gebruikte dit aas. Walton moet lekker de pleuris krijgen.'

'Nou, nou, dat moet je niet zeggen. Je beledigd je pa ermee.'

'Hij heeft je goed geïndoctrineerd hè, die pa van mij. Waarom ben je eigenlijk bij hem weggegaan?'

'Ik hoefde niet weg, maar het werd steeds moeilijker om iedereen te voeden. Iedere dag zag ik de porties op de borden kleiner worden dus besloot ik te vertrekken om niemand tot last te zijn en om je familie een betere overlevingskans te geven.'

'Wat geweldig nobel van je,' zei Buk sarcastisch.

'Ik heb veel aan je familie te danken, alles eigenlijk. In al die jaren ben ik hen als mijn eigen familie gaan zien en ik hoop dat zij dat ook van mij vinden. De dagen die ik met hen en met jou doorbracht aan de Rivier waren de gelukkigste dagen uit mijn leven.'

'Ongelooflijk, ze hebben me vervangen door dit heilig boontje,' mompelde Buk die zijn pas versnelde.

'Hey, volgens mij zijn we er bijna,' zei Winn. 'Ik zie het aan die heuvel, daar achter is het. Ongelooflijk, wat is het afgetakeld. Ik had het bijna niet herkend en ik ben hier een stuk korter geleden dan jou geweest.'

'Ik heb deze route de afgelopen zeven jaar meerdere keren per dag gelopen,' zei Buk. 'Geblijnddoekt en zonder blindengeleidehond weet ik de weg ernaartoe nog te vinden.'

‘Ik ben zo benieuwd hoe het met de familie is,’ zei Winn opgewekt.
‘Vooral met je pa.’

De top van de helling kwam in zicht.

‘Als de profeet van Izaak Walton tijd heeft om ons te ontvangen.
Als hij het niet te druk heeft met zijn zo geliefkoosde vissen.’

‘Natuurlijk heeft hij tijd,’ zei Winn. ‘Hij is gek op zijn kinderen. Dat weet iedereen.’

‘Nou ja, misschien als ik schubben zou hebben.’

‘Hij spreekt altijd vol lof over zijn kinderen.’

‘Ja, maar hij sprak niet over al zijn kinderen,’ zei Buk geïrriteerd. ‘Of wel?’

Voor Winn hier op kon reageren was de top van de helling bereikt en zagen zij de boerderij van Munius onder zich.

Buk stond stil. ‘Er klopt iets niet. Er komt geen rook uit de schoorsteen. Godverdomme, het is verlaten.’

3.

Als twee verloren zonen stonden Buk en Winn bovenop de heuvel, neerkijkend op de verlaten boerderij van de familie Munius. Het was geen grote boerderij, maar dat was niet ongewoon in deze streek, want hoe groter de boerderij hoe minder land je overhield om te verbouwen. Dat was de gedachtegang van de meeste boeren in deze streek voor dit alles gebeurde, maar niet voor de familie Munius. Zij verbouwden geen groentes, fruit of wat dan ook. Nee, zij hadden al hun grond uitgegraven om het mooiste viswater ter wereld te creëren en dat was ze gelukt, want het Meer van Munius was een begrip en vissers kwamen van heinde en verre om een hengel uit te werpen.

De boerderij was veel meer dan alleen een thuis voor de familie. Alle vissers vonden er onderdak, waar ze ook vandaan kwamen of ze nou op witvis, karper, of roofvis visten. Er waren maar twee kamers, meer was niet nodig. Eén om in te eten en één om in te slapen, want de rest van de dag zat je toch aan de waterkant. Het had iets moois, iedereen die aan het Meer verbleef en overnachtte op de boerderij behoorden tot één en dezelfde familie alsof het één groot gezin was, niet met elkaar verbonden door bloed, maar door vangdrang. Van de levendigheid die dat toen met zich meebracht was niets meer over.

Herinneringen kwamen naar boven drijven, maar zo staand voor de boerderij leken deze aan anderen dan Buk en Winn te behoren. Wanneer is een huis nog een thuis? Als de muren nog staan? Ondanks dat de verf afgebladerd is en de ramen er uit liggen? Als er nog een dak op zit?

Zelfs als deze niet meer in staat is om beschutting te bieden tegen neerslaande regen?

‘Alle Jezus,’ zei Buk ten slotte. ‘Alle Jezus, het ziet eruit alsof het plat gebombardeerd is. Iedereen moet haast wel dood zijn.’

‘Dat hoeft niet meteen,’ zei Winn die ook moeite had om positief te blijven. ‘Er woont in ieder geval niemand meer, maar het kan slechter. Ik weet niet precies hoe, maar het kan echt een stuk slechter hoor.’

Buk liep de boerderij binnen en kwam er tot zijn schrik achter dat de ravage binnen nog groter was dan buiten. De grote tafel met al zijn stoelen was kort en klein geslagen en de keuken leek in brand gestaan te hebben. Alles was verwoest. Keukenkastjes waren van de muur gerukt en de potten, de pannen, het servies en het glaswerk lagen in duizenden stukjes verspreid over de grond.

Winn kwam de slaapkamer uitgelopen. ‘Daar is het niet veel beter,’ zei hij.

‘Er is niets meer, er is niets meer van over,’ zei Buk en hij had gelijk. Het was de boerderij van Munius niet meer. Het was slechts een gebouw dat zijn verleden dusdanig verminkt had dat van een toekomst geen sprake meer was. Zo’n gebouw kun je met de beste wil ter wereld geen thuis meer noemen, want een thuis is alleen een thuis als het herinneringen oproept en er nieuwe herinneringen gemaakt kunnen worden.

‘Ik zou toch zeker een bericht hebben gehad als ze dood zouden zijn?’ Buk liep door de puinhopen via de keuken de slaapkamer binnen en zoals Winn eerder al zei was het hier niet veel beter. Toch miste er iets. ‘Een paar matrassen zijn weg,’ zei Buk lichtelijk hoopvol. ‘Kijk dan. Ze zijn weggegaan en hebben matrassen meegenomen.’

De zon ging onder. Buk en Winn liepen de ravage uit en gingen aan de rand van de veranda zitten in het avondlicht. Schaduwen werden langer

en de boerderij veranderde voor hun ogen in niets dat zij herkenden, maar voor altijd in hun herinnering zou blijven.

‘Ze zijn weg. Er moet iets gebeurd zijn. Misschien is pa dood, anders kan ik mij niet voorstellen dat ze hier zouden vertrekken. Hoe dood de Rivier ook is.’

‘Zie je die sloot,’ zei Winn en wees naar een droog gelegen greppel die in niets meer leek op het ondiepe slootje dat rechtstreeks in verbinding met de Rivier stond. ‘Weet je nog dat we daar eens visten toen we jong waren en dat je toen een bak van een karper haakte?’

‘Godverdomme ja, dat weet ik nog heel goed. Het was die dag bloedheet en de vissen, de een nog groter dan de ander zaten met elkaar te flikflooiën, alsof we in een grote orgie beland waren. Maar ja, je weet hoe het spreekwoord gaat, “Geef je haar van jetje, dan heb je geen zin in een kroketje.”’

Winn glimlachte. ‘Totdat de grootste karper die we ooit gezien hadden toch honger kreeg. Ik weet nog precies hoe krom je hengel stond en tot op de dag van vandaag verbaast het me dat deze niet brak. Wat een beest was dat. Het was jammer dat je hem verspeelde toen ik bij die ouwe Schreiner van hiernaast een net probeerde te lenen.’

‘Ja, verspeelde,’ zei Buk verontwaardigt. ‘Weet je wat er echt gebeurd was toen je naar die ouwe was? Ik was bezig om dat monster van een vis beetje bij beetje te vermoeien en naar de kant te trekken en ik was aan het winnen. Toen de vis uitgeput op zijn zij boven kwam drijven was deze groter dan iemand ooit zou geloven. Hij was echt gigantisch, eerlijk waar.’

‘Ik geloof je.’

‘Fantastisch, maar ik had liever gehad dat je toen wat sneller dat net geregeld had. Maar goed, ik was zo blij met de vis dat ik de fout maakte om pa te roepen, zodat hij mijn vangst kon bekijken. Nou, hij kwam mijn kant op hoor, briesend als een stier. Ik wist dat hij er niet van hield om bij zijn hengels weggeroepen te worden, maar deze vis, Alle Jezus deze enorme karper, zou de grootste karper ooit in het Meer van Munius worden. Vissers zouden goud geld betalen om erop te mogen jagen. Wat zou hij trots op mij zijn als hij dit monster in volle glorie zou zien, dat dacht ik. Zonder wat te zeggen griste pa de hengel uit mijn handen en drilde de karper naar de kant. Winn haalt een net, zei ik tegen hem, maar hij was al op zijn knieën gaan zitten en in een vloeiende beweging trok hij de haak uit de bovenlip van de karper die dankbaar met zijn staart op het water klapte om met een noodgang weg te zwemmen.’

‘We vangen alleen vissen in de Rivier,’ zei hij boos. ‘Zag je niet hoe vol met kuit deze vis zat? Je weet toch dat de vissen het ondiepe water opzoeken om hun kuit kwijt te raken. Ongelooflijk. Ja, je hebt een bak van een vis gevangen, maar je hebt ook een hele generatie karpers de dood ingejaagd.’ Hij zuchtte diep. ‘In het Meer is het jonge broed voer voor roofvissen en zal er geen één het visseizoen overleven. Denk toch eens na, Buk. We willen de komende jaren mooie karpers blijven vangen voor het Meer, want geen visser wil twee keer dezelfde vis vangen. Dus, we laten ze hier met rust, hoor je me?’

‘Ja, pa,’ zei ik. ‘Hij knipte de haak van mijn lijn af en stopte deze in zijn zak om snel terug te lopen naar zijn vaste stek aan zijn Rivier. Het interesseerde hem geen ene moer. Ik deed er niet toe. Helemaal niet zelfs.’